سرمقاله

نگاهی به قیمت دارو در ایران

در بررسی علل مصرف بی‌رویه دارو در ایران فاکتورهای مختلفی مطرح می‌شود که یکی از بارزترین آنها قیمت دارو است.

وجود دفترچه‌های خدمات درمانی که موجب می‌شود دارو با قیمت ناچیزی به دست مصرف کننده برسد از یکسو، و همچنین سهل‌الوصول بودن دسترسی به پزشك و دریافت نسخه‌ای مملو از داروهای رنگارنگ از سوی دیگر، به اضافه کلیت قیمت پائین دارو در ایران دست بدست یکدیگر داده و موجب شده است که در هر خانه‌ای کیسه‌ای از داروهای جوراجور انباشته شده و در نهایت دور ریخته شود.

این مسأله به اضافه تاریخ گذشته شدن دارو در انبارهای داروئی و داروخانه‌ها به علت بی‌توجهی ناشی از پایین بودن قیمت و همچنین حیف و میل شدن دارو در داروخانه و انبارهای داروئی بواسطه عدم توجه ناشی از بی‌مقدار بودن یك واحد داروئی، موجب شده تا آمارهای خارج شدن دارو از سیستم توزیع که بغلط مصرف دارو نامیده می‌شود سیر صعودی نشان داده و منحنی مصرف در ایران شکل وحشتناکی بخود بگیرد.

ارزیابی قیمت دارو در ایران از دو بعد قابل بررسی است، یکی قیمت دارو قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و مقایسه با نظام نوین داروئی، و دیگری مقایسه دارو در طول پیاده شدن طرح ژنریك که هر دو بعد نشان دهنده بی‌ارزش بودن دارو در ایران بواسطه قیمت پایین آن است.

گرچه قیمت دارو قبل از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران نیز در مقایسه با سایر کشورها رقم پائینی را تشکیل داده بود، لیکن تبلیغات گوناگون چندملیتی‌ها، هزینه‌های سرسام‌آور ویزیت کردن اطباء، ترغیب برای مصرف بیشتر دارو، دادن جوایز مختلف و هدیه‌های گوناگون به پزشکان برای نسخه کردن بیشتر و داروسازان و داروخانه‌ها برای انباشته نمودن بیشتر دارو در انبارها موجب شده بود تا قیمت دارو قبل از انقلاب در مقایسه با بعداز پیروزی انقلاب اسلامی، رقم بسیار بالاتری را بخود اختصاص دهد.

برای اینکه مسأله ملموس‌تر باشد ذکر چند نمونه از قیمتها قبل و بعداز پیاده شدن طرح ژنریك در ایران خالی از فایده نیست.

بطور مثال هرعدد کپسول کفلکس ۸۶ ریال بود که ژنریك آن یعنی سفالکسین به قیمت هر عدد ۳۰ ریال عرضه می‌شود. قرص تاگامت به قیمت هر عدد ۳۰ ریال بود که ژنریك آن یعنی سایمتیدین هر عدد ۱۰ ریال می‌باشد.

قرص تنورمین هر بسته ۲۸ عددی به بهای ۱۳۰۰ ریال عرضه می‌شد که ژنریك آن یعنی آتنولول دارای قیمت مصرف کننده ۳۰۰ ریال برای هر بسته ۳۰ عددی می‌باشد.

همچنین قرص ایندرال ۴۰ میلی گرمی برای هر بسته صد عددی ۷۶۰ ریال قیمت داشت که ژنریك آن یعنی پروپرانولول با بهای هر بسته صد عددی ۲۲۰ ریال عرضه می‌شود.

جالب است این نکته نیز در مورد قیمت پائین دارو باز گو شود که یك بسته هزارعددی قرص فنوباربیتال ۳۰ میلی گرمی، ۳۰۰ ریال قیمت دارد که در واقع هر عدد آن ۰/۳ ریال می‌شود. یعنی پاکتی که بایستی ۱۰ عدد قرص فنوباربیتال ۳۰ میلی گرمی در آن ریخته شود از قیمت قرص اگر بیشتر نباشد، کمتر نیست که این مطلب چیزی جز فاجعه برای دارو نمی‌باشد.

این درست که با حذف شرکتهای چندملیتی، سایه شوم سرمایه‌های کلان آنها بر قیمت دارو محو شد و با خارج شدن منابع واحد و مشخص تهیه مواد اولیه دارویی از چرخه خریدهای خارجی، قیمتها شکسته شد، ولی آن روز که قیمت دارو در نظام دارویی ایران شکل

می‌گرفت، متأسفانه امروز مدنظر واقع نشد و قیمت پائین دارو چنان معضلی شده که معلوم نیست اگر به‌همین ترتیب ادامه یابد چه بلائی بر سر سیستم داروئی مملکت خواهد آمد و از رهگذر آن صنعت داروسازی ایران چه فرجامی پیدا خواهد کرد.

چند مثال دیگر برای مقایسه قیمت دارو در طول پیاده شدن طرح ژنریك عمق فاجعه قیمت را بیشتر نمایان می‌سازد.

قرص کلومیفن سیترات در ابتدای طرح ژنریك برای هر ده عدد ۶۵۰ ریال قیمت داشت که بعداز تولید آن در داخل کشور، به قیمت هر ده عدد ۲۰۰ ریال عرضه گردید. همچنین کپسول ریفامپیسین ۳۰۰ میلی، در ابتدای طرح ژنریك هر عدد ۶۶ ریال بود که بعداً قیمت آن به ۲۲ ریال برای هر عدد تقلیل یافت. کپسول نیفدیپین نیز ابتدا برای هر بسته صد عددی ۱۶۶۰ ریال قیمت داشت، ولی بعداً به ۳۳۰ ریال برای هر بسته صد عددی رسید.

در اینجا این نکته را هم بایستی متذکر شد که قیمت بعضی از داروها نیز افزایش پیدا کرد که در مقایسه با داروهای تقلیل قیمت یافته، هم تعدادشان ناچیز است و هم مصرف کمتری دارند که در جمع تغییری در کلیت قیمت پائین دارو در ایران ندارد.

البته در این راستا تلاش تمامی دست‌اندرکاران داروئی اعم از واردکنندگان و تولیدکنندگان در پائین آوردن قیمتها و در نتیجه صرفه‌جوئی ارزی برای مملکت جای تقدیر دارد، لیکن پائین بودن قیمت دارو مقوله دیگری است که اگر فکری برای آن نشود قطعاً ضایعات جبران‌ناپذیری برای نظام داروئی ایران همراه خواهد داشت.

اگرچه افزایش قیمت دارو بدلیل وجود دفترچه‌های خدمات درمانی به صورتی دیگر بر دولت تحمیل خواهد شد، لیکن بازنگری اساسی در این مقوله، نه تنها دارو را از این بی‌ارزشی نجات خواهد داد، بلکه از راه افزایش قیمت، هم می‌توان درآمدی قابل توجه برای دولت کسب نمود (ذکر این نکته ضروری است که صددرصد واردات دارو بوسیله دولت و چیزی حدود ۸۰٪ تولید آن نیز بوسیله شرکتهای دولتی یا تحت پوشش دولت صورت می‌گیرد) و هم می‌شود طوری عمل کرد که اثر تورم‌زائی آن خنثی گردد.

این نکته را بایستی مدنظر داشته باشیم که مصرف دارو در حال حاضر در ایران چیزی حدود ۱۲ میلیارد تومان است که هرگونه افزایش قیمت از یکسو، منبع درآمدی برای دولت بوده و از سوی دیگر قرص ۲ ریالی استامینوفن که چیزی حدود یك میلیارد عدد در سال مصرف می‌شود چنانچه قیمتش دوبرابر شود در مقایسه با سایر کالاهای موجود در جامعه از تورم‌زائی بالائی برخوردار نخواهد بود. در خاتمه امیدواریم که این تذکر ناچیز، مسئولین دارویی کشور را بر آن دارد تا با تجدید نظر پایه‌ای در قیمت دارو، هم دولت را در کسب درآمد بیشتر یاری کنند و هم قدمی کوچك در راه کاهش مصرف بی‌رویه دارو بردارند.

دکتر فریدون سیامك‌نژاد